

STRESZCZENIE ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Konrad Pyznar
Instytut filozofii i socjologii
Wydział humanistyczny
Uniwersytet Pedagogiczny

TEMAT: *TEOLOGICZNY WYMIAR FILOZOFII PRESOKRATEJSKIEJ*

W rozprawie piszę o teologii greckiej, jej genezie, i możliwych drogach przenikania teologii bliskowschodniej na grunt Hellady. Opisuję więc różnorodność antycznych bliskowschodnich teologii, pod wpływem których myśl grecka zaowocowała eposami Hezjoda i Homera, aby rozwinąć się w teologiczne spekulacje m. in. Ferekydesa z Syros, ale też innych presokratejskich myślicieli takich jak Pitagorasa, czy Empedokles z Akragas. Wątek ten rozwijam poszukując aspektów greckiej teologii, które pozwoliły ostatecznie przetransponować ideę rozumnego podejścia do spraw boskich w wymiar spekulacji filozoficznej w znaczeniu takim jakie nadali jej presokratycy. W rozprawie zbadam, czy możliwe jest zaistnienie procesu, którego istotą byłaby zmiana, w odpowiednim czasie i pod wpływem silnych impulsów kulturowych, sposobu ujmowania świata przez pryzmat teologiczny na rozumienie go w kategoriach filozoficznych, czyli tak, jak robili to filozofowie przyrody. Aby zbadać dokładnie ten problem, analizuję szczegółowo pojęcie „teologii”. Wnioski, jakie pojawią się, wyznaczą podstawę, która weryfikować będzie zasadność dalszych badań. Zamierzam przeprowadzić je w następującej kolejności. Na początek podejmę badania nad ewentualnym zetknięciem się kultury antycznego Bliskiego Wschodu z Grecją obszaru wschodniego, a więc tą jej częścią, która geograficznie należała do obszaru zachodniej Azji Mniejszej. W następnej kolejności przejdę do analizy tekstów teologów Hezjoda, Ferekydesa z Syros, a także Homera, pośrednio też Heraklita, których chcę wyznaczyć jako pewnego rodzaju oś symetrii w tej pracy. Po jednej stronie tej osi będę badał możliwe obszary wpływów, a więc wszystko to, co miało miejsce zanim wspomniani teologowie rozpoczęli swoją działalność. Rozważę też możliwości prawdopodobnych inspiracji dla wybranych wątków. Dla równowagi będę starał się też zilustrować charakter teologii konkretnych ośrodków kulturowych antycznego Bliskiego Wschodu. Wnioski z obu analiz zestawię ze sobą, aby wyeksponować ewentualne podobieństwa lub ich brak. Po drugiej zaś stronie „osi” chcę osadzić tych mędrców greckich, którzy pośrednio lub bezpośrednio czerpali z dorobku intelektualnego teologów. Moje badania skoncentruję więc na postaci Pitagorasa oraz szkoły przez niego założonej. W dalszej kolejności przejdę do omówienia postaci związanej z pitagoreizmem, mianowicie Empedoklesa z Akragas. Jego poglądy będą stanowić część rozmyślań nad możliwością dojrzałego przekształcenia teologii w spekulację filozoficzną. W końcowej części moich badań przejdę do kwestii podsumowujących. Opiszę proces zerwania z tradycją poetów oraz dokonam charakterystyki mitu greckiego w celu zilustrowania relacji, jaka zachodzi między nim a religią grecką. Wnioski, jakie wyprowadzę, posłużą do refleksji nad obecnością zagadki w micie, a więc narzędzia literackiego, które, jak przypuszczam, stanowi istotę symbolu wykorzystywanego przez mędrców epoki presokratejskiej.

